

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Næsbyholm, set fra Syd.

Mogens Hulce

NÆSBYHOLM

NÆSBY SOGN, TYBJERG HERRED, PRÆSTØ AMT

En halv Snes Kilometer Syd for Sorø, mellem Næstved-Sorø Landevej og Tystrup Sø ligger Herregaarden Næsbyholm. Navnet skyldes Beliggenheden paa Næsset, der skyder sig ud mellem Søen mod Vest og Susaaen mod Nord. Syd og Vest for Gaarden er der store Skove – hørende til det Bælte, der fra Sorø strækker sig omtrent til Sydspidsen af Tystrup-Bavelsesø.

Oprindelig laa Gaarden i Landsbyen Næsby, tæt ved Kirken. Det hedder i en Præsteindberetning fra 1755, at den først laa »paa den anden Side af Næsby Bro, tæt ved Præstegaardens Have«, og Øst for Kirken har man da ogsaa fundet svage Murrester, som menes at stamme fra den. Sin nuværende Beliggenhed fik Gaarden i Slutningen af 16. Aarh. I Middelalderen var Næsbyholm – som saa mange andre senere Herregaarde – længe en almindelig Bondegaard. Den bestod af en Avlsgaard, hvorunder desuden hørte et Par Gaardsæder (Husmænd). Paa Dronning Margrethes Tid blev dens Jordtilliggende betydeligt udvidet af *Anders Olufsen (Lunge)*. Af Roskildebispen tilbyttede han sig seks Gaarde i Næsby og tre i Engelstofte og gjorde Ejendommen til en Hovedgaard, hvis Navn længe var Næsbygaard. Man ved, at hans Søn *Jep Lunge* ejede Gaarden 1442-47. Lidt senere kom den i den Thottske Slægts Besiddelse. *Laurens Axelson Thott*, den yngste af de fra Unionshistorien kendte ni Axelsønner, var en kort Tid dens Ejer. Da det imidlertid kom til et Brud mellem Christian I og flere af hans Brødre, delte han Skæbne med dem; han drog til Sverige, men Kongen inddrog hans Gods. Senere gik dog Næsbygaard i Arv til hans Børn efter hans Død i 1483. En Del af det blev snart igen konfiskeret af Kongen.

som dernæst var Ejer i tre Aar, hvorpaa han solgte Godset til den senere Stiftamtmand over Sjælland *Christoffer S. Bülow* (1770-1830), der ejede Gyldenholm og senere Nordfeld. Tybjerggaards Areal udgjorde da 518 Tdr. Agerland, 94 Tdr. Eng, 276 Tdr. Skov, Bøndergodset 50 Gaarde og 71 Huse med tilsammen ca. 279 Tdr. Bülow opførte 1802 et særdeles praktisk og helt moderne System af Bygninger paa Avlsgaarden: en 96 Alen lang kombineret Heste- og Kostald og parallelt med denne en Lade af samme Længde, begge af

Orestenen i Tybjerg Skov.

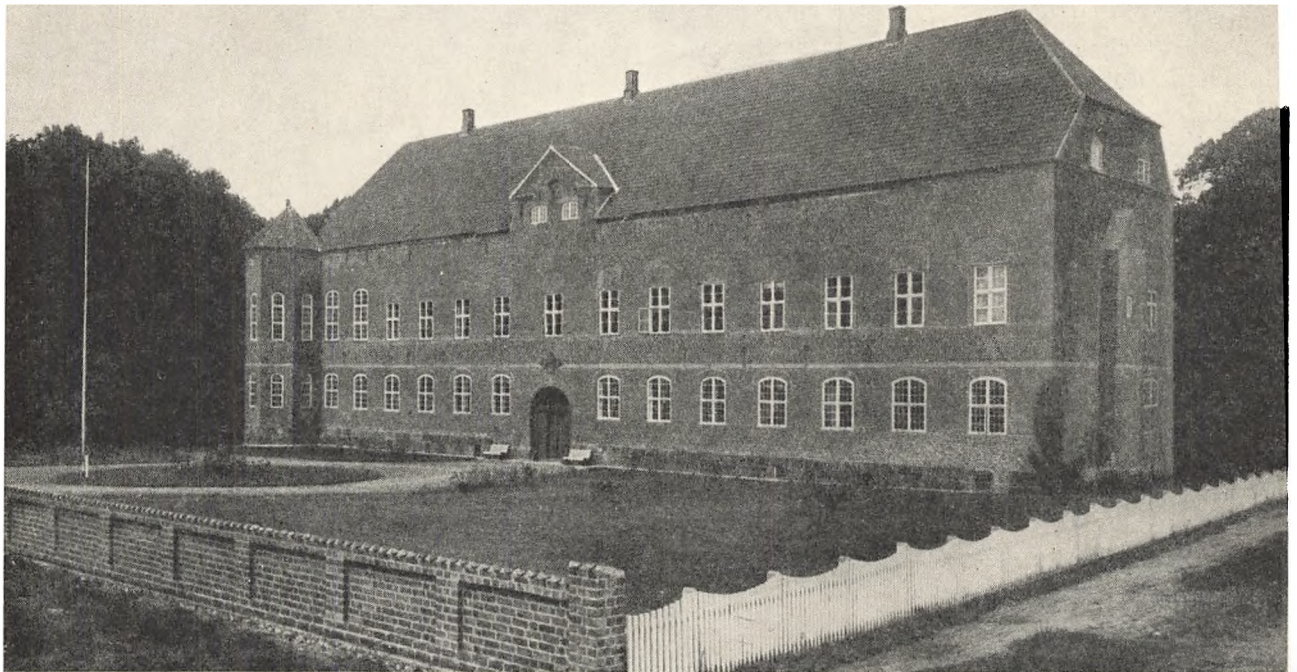
BREDO L. GRANDJEAN

Bindingsværk; imellem de to Huse anbragtes en Tærskemaskine. Der anlagdes en Lysthave i engelsk Smag i Forbindelse med en lille Skov, hovedsagelig af Ask og Elm.

Den følgende Ejer, Major *Jacob Neergaard* (1778-1833), købte Godset 1804. Ved hans Død overtog Enken, *Sophie Magdalene f. Dinesen*, Gaarden; to Aar efter giftede hun sig med den senere Generalløjtnant, Kammerherre *P. Fr. Steinmann* (1782-1854), i hvis Slægt Stedet siden har været. Som Enke for anden Gang stod hun for Styret til sin Død 1866. Hun var stærkt interesseret i Gaardens Historie, og det skal være hende, som paa Orestenen i Skoven har ladet indhugge alle Ejernes Navne og Tiltrædelsesaar, en Række som siden er blevet suppleret. Generalløjtnant Steinmanns Søn Generalløjtnant *P. Fr. Steinmann* (1812-94), gift med Komtesse Anna Elisabeth Johanne Schulin, overtog Gaarden ved Stifmoderens Død. Han havde gjort en glimrende Karrière og gjorde i 1848 Tjeneste som Major og Stabschef ved højre Flankekorps; Aaret efter blev han Stabschef hos General Rye. Ved den fjendtlige Indmarch i Januar 1864 ledede han som Divisionsgeneral Rømningen af Lauenburg og Holsten uden Kamp, og besatte Centrum af Dannevirkestillingen. Her dækkede han Tilbagetoget og blev alvorligt saaret ved Sankelmark. Efter sin Helbredelse fik han Overkommandoen paa Als efter i væsentlig Grad at have lettet Tropperne Overgang til Øen. Ved Angrebet her ledede han Kampene med anerkendt Dygtighed; men Tabene var store, og han maatte trække de slagne Tropper tilbage. I Juli udnævntes han til Overgeneral, en Kommando, som atter ophævedes i November s. A., 1874 indtraadte han som Krigsminister i Ministeriet Fonnesbech. Sin Fritid tilbragte han paa Tybjerggaard, i hvis Drift han var levende interesseret. Han opførte flere nye Avlsbygninger og lod i 1872 Hovedbygningen restaurere; herom minder hans Initialer og Aarstallet i Frontonen mod Gaarden. Den gamle Vestfløj af Bindingsværk blev revet ned og genopført i Grundmur i samme Længde som Østfløjen. Denne blev helt ombygget indvendig og indrettet til Gæsteværelser og Godskontorer langs en Korridor, som ved en Trappe forbindes med Vestibulen i Hovedfløjen.

Hans Søn Oberstløjtnant, Kammerherre *P. Fr. Steinmann* (1844-1910) overtog Gaarden ved Faderens Død, men bortforpagtede i 1905 Avlsgaarden. Denne er siden da vokset betydeligt; efter en Brand i Begyndelsen af Aarhundredet opførtes nye, moderne Længer af Grundmur. Oberstløjtnant Steinmann lod bygge det smukke Terrasseanlæg foran Havefaçaden med Sandstensvaser og Mur, hvor der tidligere kun havde været en Træaltan med et Par Trin op til Havestuedøren. Af den gamle Barokhave er, fraset Vandgraven ved den øverste Terrasses Fod samt en lang Allé, strækkende sig fra Husets Vestgavl til Havens Udkant, intet længer bevaret. Enken, Kammerherreinde *Benedicte Steinmann* f. Tuxen har af Tybjerggaards nuværende Ejer, Det Steinmannske Legat, faaet overladt Hovedbygningen som Bolig til sin Død.

Bredo L. Grandjean.

Ravnstrup, set fra Vest.

D. HGD.

RAVNSTRUP

HERLUFMAGLE SOGN, TYBJERG HERRED, PRÆSTØ AMT

Nordvest for Hellemagle, eller som Byen siden, efter Herlufsholms Oprettelse, kaldtes, Herlufmagle, er i længst forsvunden Tid opstaaet en Torp, en udflyttet Landsby, hvoraf Hovedgaarden Ravn-Torp har sin Oprindelse; dens ældste Historie taber sig i de Taager, som indhyller Enkelthederne i Danmarks Historie i hin sørgelige Fornedrelsestid, da de holstenske Grever ved Folkets indre Splidagtighed tilranede sig Magten og Landets Gods. Først i Dronning Margrethes Dage ved vi noget sikkert om Gaarden og træffer da Medlemmer af Slægten Krumpen som dens Ejere. *Esbarn Pedersen Krumpen* solgte i Aaret 1396 noget Gods i Baarse Herred til Dronningen; sandsynligvis har allerede hans Fader ejet Ravnstrup, og sikkert er det, at hans Søn, *Jens Esbarnsen Krumpen*, tog Gaarden i Arv efter ham, men det lader sig ikke med Bestemthed afgøre, om han var dens Eneejer eller maatte dele den med en Broder. I sidste Tilfælde maa Jens Esbarnsen have udkøbt sin Medarving, thi Gaarden gik i Arv til hans Datter, Gyde Krumpen, der var gift med Hr. *Herluf Nielsen Snekken* til Englerup, og dette Ægtepars Datter, *Dorthe Snekken*, bragte den som Medgift til sin Mand *Claus Daa*, der i 1464 skriver sig til Ravnstrup. Han var Ridder og Medlem af Rigsraadet i Christiern I's og Kong Hans' Dage, og ved sin Død i 1486 jordedes han i Herlufmagle Kirke, hvor en smuk Ligsten, prydet med hans og hans Hustrus Vaabener, endnu minder om Ravnstrups første Ejer af den navnkundige Daa'ske Slægt, som siden i mere end to Aarhundreder var knyttet til dette Sted og for alle Tider har givet det sit Præg.

Claus Daas og Dorthe Snekkens Søn *Oluf Daa* arvede Ravnstrup og kom desuden ved sit Ægteskab med Gundel Griis i Besiddelse af den nærliggende Holmegaard, som siden fulgte deres Efterkommere i flere Slægtled. Oluf Daa var Lensmand paa Gurre, men at han som Flertallet af sine Standsfæller ikke var i Gunst hos Christiern II, viser den kendte Historie om Kongens urimelig haarde Fremfærd mod ham, da hans Søn havde gjort sig skyldig i nogle af de Udskejelser, som ikke var saa usædvanlige hos Datidens unge levelystne og kampglade Adelsmænd. Ogsaa over Oluf Daa, som døde 1532, og hans Hustru gemmer Herlufmagle Kirke en smuk og karakterfuld Ligsten.

Claus Daa, der efter sin Fader arvede Ravnstrup, havde allerede flere Aar forinden faaet Brev paa Paddeborg Len, det nuværende Sparresholm, som siden i lange Tider var i Slægtens Hænder, fik

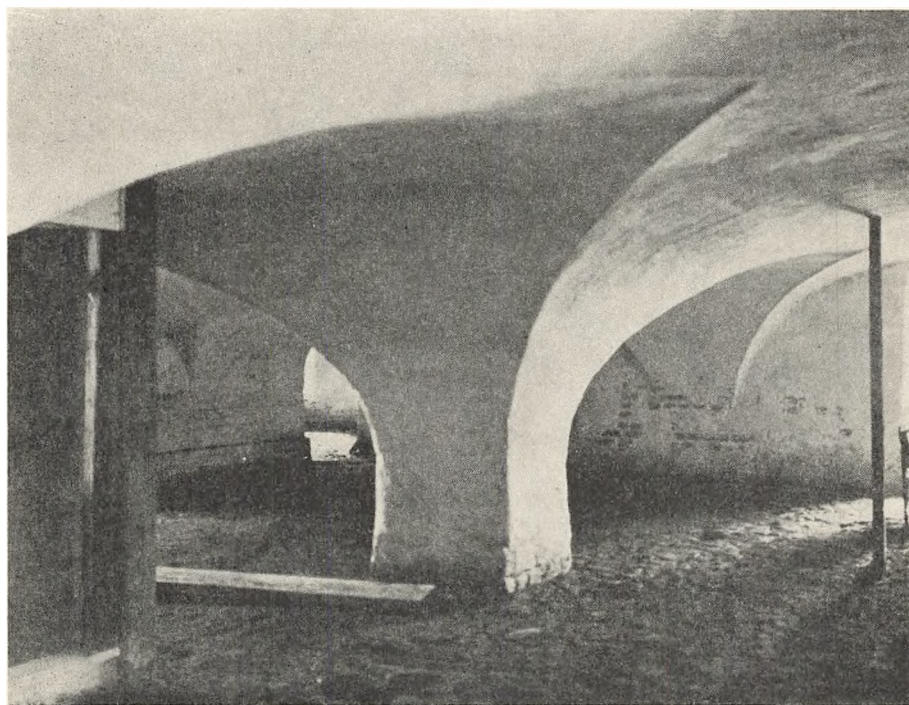

Ravnstrup, set fra Øst.

D. HGD.

ogsaa Gyrstinge Len og var i nogle Aar desuden Lensmand paa Næsbyhoved ved Odense; da Peder Oxe i Mageskifte med Kronen fik udlagt nogle Gaarde i Toksværd Sogn, som hørte under Paddeborg, fik Claus Daa Erstatning i fire Gaarde i Lille Tvede i Næstelsø Sogn, og i Stedet for Troelstrup By, som ligeledes blev unddraget Paddeborg Len, fik han Brev paa Livstid paa fire af Kronens Gaarde i Herluf-lille, som hidtil havde ligget til Ringsted Kloster, og seks Gaarde i Spragelse, ligeledes i Herlufmagle Sogn; endelig fik han Forleningsbrev paa to Gaarde i Træløse i Skelby Sogn og en Gaard i Skullerup i Glumsø Sogn, og paa Herlufmagle Kongetiende. Landsdommer i Sjælland blev han 1551 og forlenedes i denne Egenskab med hele Bjæverskov Herred. Foruden alt dette Gods, som han nød Indkomsten af for sin Livstid, fik han ogsaa sin Ejendom betydelig forøget og udvidet, blandt andet med nogle Gaarde, som blev ham tilskødet af Kronen. Claus Daa var først gift med Anne Lykke og efter hendes Død med *Hilleborg Tinhuus*, der i sin Enkestand med Energi kæmpede for at hævde Retten til det Gods, som hendes Mand havde faaet overdraget af Kronen, blandt andet de Gaarde, der var taget fra Ringsted Kloster, hvis Abbed fik kongelig Ordre til at lade hende i Fred.

Oluf Daa, der var Søn af Claus Daa og Hilleborg Tinhuus, arvede efter sine Forældre baade Ravnstrup og Holmegaard; han overtog desuden ogsaa efter Faderen Paddeborg Len, som han beholdt, saa længe han levede, og fik Livsbrev paa Skelby Kirketiende. Paa Ravnstrup opførte han en ny Hovedbygning. Paa det kvadratiske Voldsted har formodentlig tidligere staaet en Bindingsværks Gaard, og Sandsynligheden taler for, at Oluf Daa har bevaret en Del af de ældre Bygninger, da det ny Hus, han opførte, er bygget som Portfløj ud mod Broen, som førte over Graven, der helt har omgivet Voldstedet. Det ny Hus var i to Stokværk over hvælvede Kældere og paa Midten gennembrudt af Porten; det var i første Stokværk med hvælvede Sale paa begge Sider af Porten mærkværdig regelret og symmetrisk komponeret, og det øvre, højere Stokværk optoges ganske af den store Dansesal, der har været en af de allerstørste i den Tids Danmark. Det synes ikke at være rigtigt, naar Traditionen fortæller, at der ved alle fire Hjørner stod ottekantede Taarne, saaledes som det ene, der endnu findes ved det sydøstlige Hjørne, hvorimod der er Spor af, at der paa Husets Gaardside ved hver Side af Porten har staaet et Taarn, formodentlig to Trappetaarne. Alle Vinduerne er i senere Tider for største Delen blevet om-murede til stor Skade for de prægtige røde Murstensfaçaders Udseende. Paa hver Side af Porten ud mod Graven indmuredes en Sten med Bygherrens og hans Frues, Daaernes og Egern-Friisernes Vaaben. I Aaret 1595 var Bygningsværket afsluttet, og fem Aar senere døde Hr. Oluf, medens hans Hustru, Dorthe Friis til Borreby, overlevede ham en Snes Aar og først døde paa Ravnstrup i Aaret 1618.

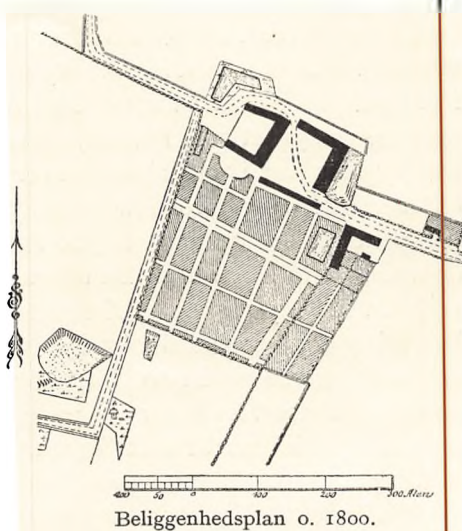
Kælder.

NATIONALMUSEET

Sønnen *Claus Daa* arvede den fædrene Gaard, besad desuden Holmegaard, Borreby og Fraugdegaard i Fyn og var i det hele meget rig paa Gods. Paddeborg Len, som han overtog efter Faderen, afstod han vel nogle Aar senere, men han var derefter Lensmand først paa Skivehus, siden i en Aarrække over Trondhjems Len med Romsdalen og Herjedalen, og fik derefter overdraget det ikke mindre betydningsfulde Dragsholm. Med Hæder deltog han i Kalmarkrigen, var med i Tyskland ved Christian IV's uheldige Indblanding i Trediveaarskrigen og fik endelig i Aaret 1630, da der udbrød Fjendtligheder med

Hamborg, som Rigsadmiral Kommandoen over Flaaden, men vakte ved den Maade, hvorpaa han skilte sig ved dette Hverv, Kongens dybeste Forbitrelse. I Rigsraadet hørte Claus Daa til det Parti, der stod i skarp Opposition til Christian IV og hans Stræben efter større Magt og paa alle Punkter søgte at bevare Adelsens herskende Stilling; selv spillede han en betydelig Rolle indenfor Standen i Kraft af sine Stillinger og sin store Rigdom; omtrent 4000 Tdr. Htk. skal han paa sine ældre Dage have ejet, og han er sin Slægts mest navnkundige Medlem. Ogsaa Ravnstrup forøgede han med meget Gods i de omkring liggende Byer, og han erhvervede Herlufmagle Kirke, hvor han lod opføre det hvælvede Kapel, som endnu gemmer det pragtfulde Epitafium med det malede Portræt, der viser hans karakterfulde, men ikke synderlig sympatiske Ansigt. Claus Daa tilhørte det sidste Slægtled af den mægtige gamle Adel, og efter ham kom Syndfloden; han havde været to Gange gift, først med Dorothea Below og efter hendes Død med Ingeborg Parsberg, og han efterlod en meget talrig Børneflokk, paa hvis Hænder de store Rigdomme spredtes som Avner for Vinden.

Da Claus Daa i 1641 var gaaet bort, gik Ravnstrup i Arv til Sønnen *Christian Daa*; han var Hofjunker hos Frederik III og blev siden Staldmester hos Dronningen, deltog i Svenskekrigen og var endog en Tid i fjendtlig Fangenskab. Med sin Hustru Vibeke Krabbe levede han en Aarrække paa Ravnstrup, men med den gamle Rigdom var det ganske forbi; ved et Mageskifte med Kronen søgte han vel at afrunde Godset, idet han erhvervede nogle Gaarde i Herlufmagle og Skelby Sogne, men Krigen og alle Ulykkerne i dens Følge ruinerede ham saa fuldstændigt, at Gaard og Gods maatte pantsættes; da han døde i 1673 var Ejendommen, omend kun for en kort Tid, splittet paa Panthavernes Hænder. Dette blandede Selskab afspejler højst karakteristisk de brogede Forhold i denne mærkelige Overgangstid: *Erik Krag* til Bramminge, der havde svigtet sine Standsfæller og med Iver søgt at indynde sig hos de nye Magthavere, men var uheldig med sine Godsspekulationer, hvorfor han maatte afhænde sin Part i Ravnstrup til Præsten i Herlufmagle *Jens Nielsen Spend*; *Oluf Rosenkrantz*, der med Lidenskab og Dygtighed førte den gamle Adels Sag mod Hofadelens Parvener og de tyske Lykkejægere, og endelig den lærde Ole Worms Søn, *Mathias Worm*, Præsidenten i Ribe, der har gjort sit Navn bekendt som Poet i den schwulstige schlesiske Maner, som da var højeste Mode. Rosenkrantz afhændede sin Part i

Beliggenhedsplan o. 1800.

Ravnstrup til Landsdommer Anders Engberg, der snart efter erhvervede ogsaa Worms og Spends Parter og saaledes atter samlede det splittede Gods.

Om *Anders Engbergs* Ungdom og tidligere Løbebane er os lidet eller intet bekendt. Samme Aar som han erhvervede Ravnstrup, blev han Landsdommer i Sjælland, og han maa have været en dygtig og foretagssom Mand, der forstod at udnytte Forholdene. Rig blev han efterhaanden paa Gods, som han tildels fik som Vederlag for resterende Embedsgage, der i en længere Aarrække ikke var blevet ham udbetalt. Noget fynsk og langelandsk Gods

Ravnstrup, set fra Nord.

NORDISK PRESSEFOTO

havde han tidligere ejet, men efter at han havde erhvervet Ravnstrup, samlede han sine Interesser om denne Gaard, hvis Gods han ikke blot atter samlede, men ogsaa betydeligt forøgede. Ved den nye Matrikel af 1688 blev Hovedgaarden ansat til 23 Tdr. 6 Skpr. 1 Fdk. Ager og Engs Htk. og 1 Td. 4 Skpr. 1 Fdk. 1 Alb. Skovskuld; af Jord under Plov var der 103 Tdr. Land fordelt i tre Marker, og der høstedes aarligt 54 Læs Hø. Af Bøndergods var der 12 Gaarde og et Hus af Herlufmagle Sogns 69 Gaarde og 20 Huse, 4 af Rislev Sogns 33 Gaarde og ligeledes 4 af Skelby Sogns 48 Gaarde. I Tiende erhvervede Engberg flere hundrede Tdr. Htk., saaledes Karlslunde, Karlstrup, Følleslev, Bromme og flere andre, og ved Mageskifte med Kronen fik han nogle Bøndergaarde med bekvem Beliggenhed i Ravnstrups Nærhed i Risløv, Skelby og Herlufmagle Sogne, hvorimod han afstod noget fjernere liggende Gods, som skulde indlemmes i Rytterdistriktet.

Anders Engberg efterlod sig ved sin Død i Aaret 1690 alle sine Herligheder til sit eneste Barn, Datteren *Birgitte Magdalene*, der opdroges i Huset hos sin Morbroder, den kendte Diplomat Gehejmerraad

Meiercrone. Endnu halvt et Barn bortforlovedes hun til en Mand, der var langt ude over den første Ungdom, en Mand, der i Datiden spillede en ikke ringe Rolle, men hvis Adkomst til at vinde Indflydelse man nu har vanskeligt ved at faa Øje paa. Det var den tyske Hofpræst *Hector Gottfried Masius*; under et Ophold i Paris netop i den Tid, da det nantiske Edikt ophævedes, og Protestanterne hjemløse maatte forlade deres Fædreland, havde han taget til Orde mod dette Overgreb, men ikke desto mindre blev han i København den, der rettede de mest hadefulde og intolerante Angreb paa Calvinisterne, og vel bekendt er ogsaa den uværdige Maade, hvorpaa han søgte at hævne sig, da han havde gjort sig latterlig i Striden med Chr. Thomasius. Med Utaalsomhed forenede Masius et forfængeligt og hoffærdigt Væsen og en ikke ringe Evne til at skaffe sig Gods og Guld i betydelig større Mængde, end Livets Fornødenhed krævede det; da hans første Hustru, med hvem han kom i Besiddelse af Ravnstrup, var død ganske ung efter et Par Aars Ægteskab, giftede han sig med en rig Købmandsenke, og efterhaanden erhvervede han flere

Claus Daa († 1641).

Fra hans Epitafium i Herlufmagle Kirke.

Danske Slotte og Herregaarde. II.

Ligsten i Herlufmagle Kirke over Claus Daa († 1486)
og Dorthe Snekken.

Stengærder, og han skal endelig have plantet de Alleer, der endnu er Havens Pryd. Paa Hovedbygningen lod han foretage Byggearbejder, som Nutiden dog har vanskeligt ved at prise ham for; det er nu ganske vist næppe rigtigt, naar Traditionen fortæller, at han lod tre af Gaardens fire Hjørnetaarne nedbryde, fordi han søgte efter en Skat, som man fortalte skulde ligge gemt i et af Taarnene, og at han kun standsedes i at lade det sidste Taarn friste den samme Skæbne derved, at Spøgeriet i Gaarden blev værre og værre, alt som hans Ødelæggelsesværk skred frem. Taarnene har vistnok næppe eksisteret, lige saa lidt som Skatten, men Beretningen om, at man i Gaardens Indre fandt flere nedgravede og indemurede Skeletter, synes at være rigtig og kunde jo give rigelig Næring til Troen paa Spøgeriet. Sikkert er det, at Hofman ændrede meget i Gaarden efter de forandrede Tidens Krav til Beboelsesrum, og ved denne Lejlighed er sikkert den store Sal forsvundet, inddelt i mange mindre Rum. Om det er Spøgeriet, der omsider fordrev Hofman, er ikke godt at sige, men i ethvert Tilfælde solgte han i 1760 Ravnstrup og slog sig siden ned paa Fyn, hvor han købte Bøttigersholm, der oprettedes til Stamhuset Hofmangave.

Ravnstrups nye Ejer var Grev *Eggert Christopher Knuth*, der desuden besad ikke mindre end to Lensgrevskaaber, Gyldensteen og Knuthenborg, men ikke desto mindre fik Tid til at interessere sig ogsaa for sit sjællandske Gods, som han forøgede med en halv Snes Tdr. Htk. Hans Ejertid varede dog ikke mange Aar, og efter at Gaarden var afhændet til en Ejer, som ikke var i Stand til at overtage den, kom den til Auktion i 1768 og købtes af en Bonde *Jørgen*

Godser i Sydsjælland, blandt hvilke Gunderslevholm var det anseeligste, som han synes særlig at have yndet, da han valgte sit sidste Hvilested i Gunderslev Kirke; han døde i Aaret 1709 paa Ravnstrup, og hans Børn adledes faa Aar efter med Navnet von der Maase.

Ravnstrup gik i Arv til Sønnen *Christian von der Maase*, der forøgede Bøndergodset; det omfattede 29 Gaarde, 1 Bol og 13 Huse med ialt 202 Tdr. Htk., da han 1719 solgte Gaard og Gods til Godsspekulanten, Justitsraad *Jakob Hjort*, hvis Navn vi i disse Aar møder i saa mange midt- og sydsjællandske Gaardes Historie. Han solgte dog allerede efter et Aars Forløb Gaarden til Masius' anden Søn *Frederik von der Maase*, der i Forvejen ejede Tybjerggaard og Førsløv, men snart efter solgte Ravnstrup til Fru *Edele Cathrine Kaas*, Enke efter Overkrigssekretær, Amtmand *Valentin Eickstedt*. Hun giftede sig 1721 med *Tordenskjolds Broder, Caspar Wessel*, der havde faaet Schoutbynachts Karakter og var ophøjet i Adelstanden. Parret boede i en Aarrække paa Ravnstrup, hvor Fruen døde 1742, men Wessel var meget uheldig som Landmand, paadrog sig en betydelig Gæld og maatte tilsidst sælge Gaarden og flytte ind til Næstved. Det lykkedes ham dog endnu engang i sit Liv at gøre et rigt Parti, hvorved han ikke blot blev Godsejer paa Broholm, men ogsaa opnaaede at faa Titel af Admiral.

Efter at Forpagteren *Thomas Nielsen* en kort Tid havde ejet Gaarden efter Wessel, gik den over til Kancelliassessor *Niels de Hofman*, der var Landsdommer i Sjælland, siden tillige blev Amtsforvalter i Ringsted og Sorø Amter og endte som Amtmand. Han forøgede Godset med en halv Snes Tdr. Htk. med god og bekvem Beliggenhed i Nærheden af det tidligere Gods, han forbedrede ogsaa Hovedgaarden, hvis Marker han i stor Udstrækning lod indhegne med gode

Baron F. C. Wedel-Jarlsberg († 1831).

Sal i Stueetagen o. 1920.

D. H. G. O.

Mouritsen, der synes med Iver og Arbejdsomhed at have virket for Ejendommens Udvikling og forøgede Bøndergodset til 233 Tdr. Htk.; i hans Tid begyndte de store og gennemgribende Reforme, Fællesskabets Ophævelse, som indledes med Træløse, Kagstrup og Skelby Byer, hvor ogsaa Tybjerggaard var Lodsejer, og fortsattes med Herlufmagle, hvor Ravnstrups to Gaarde udskiltes fra de øvrige Bymænds Jorder. Arbejdet har imidlertid aabenbart oversteget Ejerens økonomiske Kræfter; i mange Henseender var Gaard og Gods forsømt, uden at han saa Udvej til at bringe det paa Fode, og i 1778, netop som Udskiftningen af Herlufmagle var iværksat, solgte Jørgen Mouritsen Gaarden til en Mand, der baade havde Evne og Vilje til at tage Arbejdet op.

Frederik Wilhelm Baron Wedel-Jarlsberg var tidlig blevet forældreløs og udviklede gennem Opdragelsen blandt fremmede og Studieaarene ved Udlandets Universiteter en noget stejl Selvstændighed, som han bevarede Livet igennem. Efter sin Hjemkomst til Danmark blev han Officer, indtraadte siden som Medlem af Højesteret og blev endelig Kurator for Vemmetofte; han begyndte her med stor Iver at ville indføre haardt tiltrængte Forbedringer i Godsets Styrelse, men hans Virken blev kun af kort Varighed, da han mødte en Modstand, som han ikke kunde overvinde, hos sin Medkurator von Linstow. Stillingen som Overlanddrost i Oldenburg og Delmenhorst mistede han ved Mageskiftetraktaten 1773; som Gehejmemaal og Elefantridder trak han sig tilbage til Privatlivet. Dog betød dette ikke Hvile, men tværtimod et nyt stort og frugtbringende Arbejde; Wedel-Jarlsberg var en meget kyndig og stærkt interesseret Landmand, der arbejdede med stor Iver og Dygtighed for sine Godsers Drift og Forbedring og med megen Varme omfattede sine Undergivnes Vel, men han var en ubetinget Modstander af den nye Tid, af Landboreformerne og af alle Ændringer i det nedarvede Forhold mellem Bonde og Herremand. Med stor Dygtighed forsvarede han i flere Skrifter det gamle patriarkalske Forhold og paapegede ubarmhertigt alle Mangler og Ulemper ved Reformerne. Hans Opfattelse var ensidig og hævdet med megen Heftighed, særlig da han mere og mere æggedes ved den Modstand, han mødte; men den var præget af et humant Grundsyn, som det smukt anerkendes af en af det nyes Repræsentanter, Tyge Rothe, der træffende siger, at der over Wedel-Jarlsbergs humane Konservatisme hviler Aanden fra de gamle lærde Brahers, Rantzauers og Rosenkrantzers Dage.

For Ravnstrup arbejdede Wedel-Jarlsberg med stor Iver og Interesse. Af de 2 Gaarde i Herlufmagle, som umiddelbart inden hans Overtagelse af Godset havde faaet deres Jorder udskiftet, blev

den ene nedlagt og Fæsteren overflyttet til Guderup By i Rislev Sogn, hvor der oprettedes en ny Bøndergaard foruden de 5, Ravnstrup i Forvejen her besad; disse blev udskiftet, og hver af de 6 Gaarde fik 6 Tdr. Htk. De 9 Gaarde i Træløse By i Skelby Sogn, hvoraf de 3 var erhvervet ved Mageskifte med Tybjerg, fik ligeledes deres Jorder udskiftet med hver 5 Tdr. Htk., og den ene, der var meget forfalden, blev nyopbygget. I Skullerup By i Glumsø Sogn ejedes kun een Gaard, som var erhvervet ved Mageskifte med Gunderslevholm, medens de 8 af Herlufflilles 14 Gaarde, som hørte under Ravnstrup, og hvoraf de 2 var tilmageskiftet fra Bavelse, de 2 fra Gunderslevholm, ligeledes var udskiftet og hver ansat i Hartkorn til $5\frac{1}{2}$ Td. Af den nedlagte Gaard i Herlufmagle blev oprettet 3 Huse, og 9 Tdr. Land udlagdes til Ungskov, medens Resten som kontribuabelt Hartkorn lagdes under Hovedgaarden, der fik sine Jorder udskiftet og indhegnet, inddelt i 9 Kobler à 30 Tdr. Land, som brugtes saaledes, at eet laa brak, fire var Kløver- og Græsmarker og fire Sædemarker. Baade paa Hovedgaardens og Bøndergodsets Marker foretoges store og haardt tiltrængte Arbejder med Rensning for Sten, Gravning af Grøfter, Aaens Afledning, hvorved der skaffedes megen ypperlig Engbund, og Mosers Udgravning, og baade ved Udskiftningen og ved Magelæg sørgedes der for, at Bøndernes Jorder fik en bedre Beliggenhed nær omkring Hovedmarkerne til stor Lettelse ved Hoveriet. Endelig blev der ogsaa foretaget betydelige Reparationer paa Hovedbygningen, og Ladegaarden blev nyopført. Hovedgaardstaksten var omtrent 24 Tdr. Ager og Eng og $1\frac{1}{2}$ Td. Skov- og Møllenskyld, det kontribuabile Hartkorn 214 Tdr. Ager og Eng og lidt over 1 Td. Skov- og Møllenskyld.

Trods alt det praktiske Arbejde som Godsherre fik Wedel-Jarlsberg Tid til litterær Virksomhed, foruden sine Indlæg i Debatten om Landbrugsspørgsmaal ogsaa som Forfatter af historiske Afhandlinger; endelig syslede han i sin Alderdom med religionshistoriske Studier. Paa Ravnstrup boede han stadig disse sine senere Aar, og her døde hans Hustru Charlotte Amalie Bülow i 1780; selv fulgte han hende ti Aar senere i Døden, og begge hviler de i Daaernes Kapel ved Herlufmagle Kirke i to Marmorarkofager, hvis smukke, simple Linier skyldes Wiedewelts Tegning.

Sønnen *Frederik Christian Wedel-Jarlsberg* var i sin Ungdom Kammerjunker hos Arveprinsen, men afskedigedes for en Duelaffære; godt begavet og livlig, men tillige ustadig og excentrisk, var han i mange Henseender en stærk Modsætning til sin Fader, fra hvem han havde taget de litterære Evner og Interesser i Arv, men ikke Arbejdsomheden. Han skrev dramatiske Arbejder, hvis kunstneriske Værd ganske vist ikke var stor, men som vakte Opsigt ved deres Tendens; Bønder var Hovedpersonerne og blev fremstillet ikke blot med Sympati, men som Bærere af det moralske Ideal og Repræsentanter for det bedste i det unge Slægtled; intet af disse Digterværker har nu Interesse ud over den kulturhistoriske. Udpræget rationalistiske Sympatier lagde han for Dagen i sin Kritik af den gejstlige Stand, som han krævede aldeles afskaffet, og ogsaa paa anden Maade sluttede han sig til Tidens liberale Retning; han kom i personligt Venskabsforhold til P. A. Heiberg, ved hvis Side han stillede sig i den bekendte Dyvekefejde, og da den skæbnesvangre Anklage rejstes mod Digteren, erklærede Wedel-Jarlsberg, at en Domfældelse vilde godtgøre, at der aldrig havde været Trykkefrihed i Danmark. Paa sit eget Gods søgte Wedel-Jarlsberg ogsaa at udføre sine liberale Teorier i Praxis, idet han skaffede sig Bevilling til med Forbehold af Hovedgaardens Frihed at bortsælge alt Bøndergodset, og han gennemførte dette i Løbet af 6 Aar saaledes, at der kun blev 4 Gaarde og 20 Huse tilbage med ialt 40 Tdr. Htk. foruden Hovedgaarden. Han fortsatte vel ogsaa Faderens Arbejde paa Gaardens Forbedring, men baade Dygtighed og Interesse svigtede her, og i Længden kunde han ikke vedblive at være Landmand; 1805 solgte han Ravnstrup og gik siden ganske op i sin dramatiske Interesse, blev endog Direktør for en Skuespillertrup, der drog om i de danske Provinser. Paa sine ældre Dage boede han paa en lille Gaard, Søgaard ved Næstved, hvor han døde 1831.

Ravnstrups nye Ejer var *Christian Conrad Sophus Danneskjold-Samsøe*, Besidder af Grevskabet Samsøe og navnlig bekendt som Overdirektør for Gisselfeld, hvortil han i særlig Grad er knyttet. I Sydsjælland erhvervede han flere Herregaarde, foruden Ravnstrup ogsaa Holmegaard, Næsbyholm og Bavelse, og navnlig efter at han var blevet Amtmand for Præstø Amt, fik han Lejlighed til at udrette et stort og betydningsfuldt Arbejde for hele Egnens Udvikling og Opkomst. Som Landmand var han ikke blot dygtig og virksom, men saa ivrig for Reformernes Gennemførelse, at han gjorde langt mere for at fremskynde Udviklingen, end der var paabudt i Lovgivningen; ogsaa Ravnstrup nød godt af hans Virke, og Godset vandt noget af sit gamle Omraade tilbage, idet mange af de Bønder, som havde købt deres Gaarde af Wedel-Jarlsberg, men ikke var i Stand til at klare deres Forpligtelser i de følgende meget vanskelige Tider, atter solgte dem til Danneskjold, som desuden forøgede Godset med Skullerupgaard, der var skyldsats for 13 Tdr. Htk. og iøvrigt siden blev lagt ind under selve Ravnstrup. Efter Danne-

skjolds Død i 1823 gik Gaarden over til hans Enke *Johanne Henriette Valentine Kaas*, en Datter af Admiral Kaas, der med stor Dygtighed styrede den i sin henved tyveaarige Enkestand og efter en vanskelig Begyndelse kom til at opleve de stærkt opadgaaende Konjunkturer for Landbruget.

Af Enkegrevindens Dødsbo solgtes Ravnstrup 1844 ved Auktion til Generalkrigskommissær Gustav Grüner til Kærup, der købte den til sin Søn *Georg Johan Røby Grüner*, som siden i et halvt Aarhundrede var en af den sjællandske Godsejerstands mest fremtrædende Mænd. Efter den nye Matrikel var Hovedgaardstaksten omtrent 40 Tdr. Htk., medens det ufrie var 66 Tdr.; under Ravnstrup laa 276 Tdr. Ld. Ager og Eng foruden Skullerupgaards 132 Tdr. og anden tilkøbt Bondejord. Grüner tilkøbte yderligere omtrent 100 Tdr. Ld. Bondejord, som lagdes under Hovedgaarden, hvis Avlsbygninger han ganske ombyggede efter Tidens Krav. Han var i det hele en meget dygtig Landmand, og han fik efterhaanden en omfattende Virksomhed; foruden Kærup, som han arvede efter Faderen, erhvervede han Lille Svenstrup og Tersløsegaard, af hvilken sidste han tillige med tre andre gamle Soranere oprettede det Holbergske Enkesæde. Ivrig socialt og økonomisk interesseret var han i en lang Aarrække Sogneraadformand, medvirkede ved Stiftelsen af mange almennyttige Institutioner, saaledes Landmandsbanken, i hvis Bankraad han havde Sæde. Skønt ogsaa stærkt politisk interesseret kom han dog ikke til at træde frem som aktiv Politiker, men han var meget virksom i den bekendte Bevægelse for Sammenslutning af de store og de smaa Bønder og ivrig for Dannelsen af det Ministerium, der bar hans gamle Skolekammerat Grev Frijs' Navn. Efter næsten 50 Aars Virksomhed som Ravnstrups Ejer døde Grüner i 1890.

I nogle Aar ejedes Gaarden af Godsejer *Victor Hahn* og var siden med korte Mellemrum paa forskellige Hænder, indtil den 1919 købtes af *Johannes Berntsen*, en Brodersøn af Politikeren Klaus Berntsen. Efter at Arvefæstegodset var frasolgt, hørte nu under Ravnstrup omtrent 70 Tdr. Htk. og 7 Tdr. Skovskuld, beliggende i Herlufmagle, Skelby og Glumsø Sogne; Arealet var 775 Tdr. Ld., hvoraf 512 var Ager, 140 Skov og 86 Eng og Mose. Johannes Berntsen foretog betydelige Forbedringer og Restaureringsarbejder paa Gaarden; Avlsbygningerne ombyggedes, udvidedes og fornyedes, gamle forfaldne og ubrugelige Huse fjernedes, og Pladsen reguleredes; saavel Avlsgaard som Hovedbygning forsynedes med Vand og Elektricitet fra egne Værker. Imellem Avlsgaarden og Hovedbygningen opførtes en stilfuld Munkestensmur, hvorigennem der blev Indkørsel til den smukke gamle Gaard, hvis forfaldne Mure søgtes restaureret med nænsom Haand, saa den atter kunde vinde noget af sin gamle karakterfulde Skønhed fra Daaernes Tid tilbage. Prægtig er Udsigten mod de skovklædte Bakker i Vest, og fra Sydgavlens Vinduer ser man ud gennem Niels Hofmans naturskønne Park, der skraaner ned mod den lille Sø med dens stille og ægte sjællandske Idyl.

I 1920 blev Ravnstrup solgt til Godsejer *Ad. G. C. Jessen*, der 1929 solgte Hovedbygning og Park til Røde Kors; dettes Planer om en Folkekuranstalt for Øerne paa det gamle Herresæde blev ikke til noget, og Hovedbygningen overtoges i 1932 af et Konsortium, der her i nogle Aar indrettede en Ungdomsskole for arbejdsløse unge. Avlsgaarden, der nu ejes af Godsejer *O. Fischer Rasmussen*, har et Tiliggende af ca. 200 Tdr. Ld. Ager og Eng og 150 Tdr. Ld. Skov.

William Norvin.

Sten med Oluf Daa's og Dorthe Friis' Vaabener 1595.

D. RGD.